

21 april 2024

**De trouw van Esther en Mordechai in een wereld
zonder God**

Esther 2, vers 1 t/m 18

Het boek Esther is een heel apart boek. Het is vol ernst en tegelijkertijd met een vleugje humor. Over die ernst: je leest een verhaal, wat je in de eeuwen daarna veel vaker zult horen, namelijk, dat een volk of één man de joden wil uitroeien. In dit geval: Haman, een hooggeplaatste die de koning van Perzië bijna zover krijgt dat het Perzische Rijk van joden compleet gezuiverd zal worden. Maar het is ook een boek vol humor, bijvoorbeeld hoe het boek Esther begint te vertellen: er is tijdens een enorm uitbundig feest een grote regeringscrisis ontstaan in het Perzische Rijk. Wat was de aanleiding tot deze crisis? Nu, koningin Vasthi was niet op het verzoek van de koning ingegaan om op zijn feestje te verschijnen en zich te laten zien aan alle gasten. Vasthi zat er blijkbaar niet op te wachten om als pronkstukje van haar man bekeken te worden door allemaal aangeschoten mannen. De koning was woedend geworden. En wat was nu de regeringscrisis? Nu – zo zeiden de regeringsleiders bij elkaar: als alle vrouwen een voorbeeld aan Vasthi zullen nemen..., dan is het gedaan met onze positie! Vrouwen die een eigen wil hebben..., dat betekent de complete ondergang van de mannelijke dominantie. De regeringscrisis werd gelukkig bezworen: Vasthi werd afgezet en in heel het land werd bekend gemaakt dat dit het trieste lot is van Vasthi, omdat zij zoiets totaal ongepast had gedaan. De machtige mannen waren op het nippertje aan hun ondergang ontsnapt. En dan gaat het verhaal weer verder, want ja: nu moet er een nieuwe koningin worden gezocht. En daar begint onze Bijbelgedeelte: Esther 2, vers 1 t/m 18

ik het eigenlijk zo mooi om er in onze tijd toch uit te gaan lezen. Want heeft u dat ook niet: dat soms het hele leven zich lijkt af te spelen zonder God? Ja, ik hoop dat u en jij elke dag bidden en steeds aan God denken. Maar als je naar de wereldgeschiedenis kijkt en alles wat daar gebeurt – die ketting van acties en reacties, oorzaken en gevolgen... Waar is God? Of veel kleiner: als je kijkt naar een gemiddelde week werken, naar school gaan, of thuis zijn...: het lijkt allemaal soms zo gewoon te gaan, zoals het gaat. Met God, of zonder God, tja... En waar wij als kerk misschien nog aan God denken (nogmaals: ik hoop het): massa's andere mensen beleven dezelfde dingen, doen dezelfde dingen, maar zonder dat bij hen de gedachte opkomt aan God. Het hele leven in de maatschappij gaat door, op straat, in de regering, in de gezondheidszorg, bij je sport of op het werk, zonder dat de Naam van God erbij genoemd hoeft te worden. Ik hoorde wel eens van iemand die gestopt was met het geloof: 'was dat omdat je een crisis had meegeemaakt?', zo vroeg men hem. 'En was dat niet heftig voor je om te stoppen met geloven?' 'Nee, eigenlijk niet. Het ging gewoon zo. En ik mis het eigenlijk ook niet. Sorry.' Nou, dat bedoel ik. Dat de hele cultuur, beleving, samenleving, zo seculier is geworden, zo zonder dat God eigenlijk genoemd hoeft te worden. En dat bedoel ik niet met een kritisch opgestoken vingertje te zeggen, maar als een constatering: dit is blijkbaar onze leefwereld. Ik denk daarom wel eens hè, dat zo'n boek als Esther, dat in de eerste eeuwen als heel vreemd werd ervaren..., dat dat boek misschien wel speciaal voor ons hier en nu in de Bijbel staat, omdat het in de 21e eeuw in West-Europa helemaal niet als een vreemd boek voelt, maar juist heel herkenbaar is, helemaal onze tijd. Nu, het boek Esther laat ij zien hoe wij in deze tijd, in deze cultuur, in deze leefwereld kunnen staan... en wat belangrijk is om te doen, om te weten, om vast te houden. Daar gaan wij nu naar kijken.

Nog even over die overeenkomsten tussen de tijd van Esther en onze tijd... Ik denk dat het lezen van zo'n boek als Esther je ook kan helpen om onze tijd een beetje te doorzien. Om je te laten beseffen hoe absurd bepaalde dingen eigenlijk zijn, die – als je er middenin zit – misschien wel heel gewoon lijken. Een aantal dingen:

Het begint al met het overdadige feest, waarover in het eerste hoofdstuk van het boek Esther vooral over verteld. Echt: er zijn geen grenzen. Wat je kan bedenken, dat moet blijkbaar ook kunnen..., dat moet je blijkbaar ook doen. *#gewoonomdathetkan*. Dat doet mij best wel wat denken aan onze tijd, waarin genieten en leuke dingen doen zo ontzettend belangrijk is geworden. Ik bedoel niet te zeggen dat je niet moet genieten hoor! Nee natuurlijk: geniet van al het goede wat je in de schepping en in mensen en in je leven mag ontdekken! Maar – zo zei iemand eens bout – we genieten ons gewoon te pletter. Weekenden zitten zo vol gepropt met leuke dingen. Geen vakantie moeten wij overslaan. We hebben gewoon stress omdat wij zoveel ontspanning zoeken. Maar de wereld is hier helemaal niet opgebouwd, die kan al dit vliegen, eten, recreëren

Het boek Esther: een geschiedenis van diepe ernst, maar op een humoristische wijze verteld. Maar weet u wat nu het meest aparte is van dit boek? Geen enkele keer kom je de Naam van God hierin tegen. God wordt op geen enkele bladzijde genoemd. Ja, sommige uitleggers zien de Naam van God verstoep in bepaalde zinnen. De Naam van God zou oplichten, als je de eindletters- of beginletters van bepaalde woorden achter elkaar zet. Nu, ik ben er eigenlijk niet zo heel erg van overtuigd. Maar los van dat: de hele geschiedenis, ook met alle ingrijpende keuzen van de hoofdpersonen en de bijzondere wendingen die tot redding van de ondergang van de joden leiden..., het lijkt zich helemaal God-loos, los van God af te spelen. Nergens wordt God genoemd, of tot God gebeden, of God gedankt. Dat is apart.

Daarom is er in de eerste eeuwen van de kerk waarschijnlijk ook weinig tot niets over Esther geschreven. En daarom is dit boek misschien ook pas later in het Oude Testament terecht gekomen, in ieder geval later dan boeken als Genesis, of Jesaja. Maar... *daarom vind*

van ons helemaal niet aan! En ook zichzelf zijn er niet op gebouwd, volgens mij.

Nog iets, wat ik in onze tijd zie terugkomen uit het boek Esther: hoe Ahasveros met vrouwen omgaat. Allereerst met zijn eigen vrouw: hij wilde met haar pronken vanwege haar schoonheid. Nou, dat kan nog iets romantisch hebben, maar bij al die lallende mannen waar al alles uit de kast was gehaald en tenslotte ook nog koningin Vasthi een rondje moest flaneren... Je ziet het ook bij hoe Ahasveros zich laat adviseren in hoe hij een nieuwe partner moet gaan vinden. Het gaat om hoe knap ze is en – ik zeg het even plat, maar zo was het ook – hoe goed ze in bed is. Alle meisjes die worden geselecteerd worden geselecteerd op hun uiterlijk en moeten een voor een een nachtje met de koning doorbrengen. Een soort Missverkiezing en een bangalijst ineen dus. Het uiterlijke en het sensuele.

Ik zag op NOS dat dit weekend de release was van het nieuw album van Taylor Swift. De meest invloedrijke vrouw van de VS op dit moment (misschien wel van de wereld). Op X zag je een foto van haar: in spannende lingerie lag ze op bed. Blijkbaar te wachten op de release van haar album. Is er dan echt niets veranderd in deze wereld... en is dit wat blijkbaar al onze jongeren als 'gewoon' moeten zien? Koningin Vasthi bedankte er tenminste nog voor. Taylor Swift zou misschien nog wel optreden hebben willen verzorgen op het feestje van Ahasveros.

En dan een laatste overeenkomst tussen de tijd van Esther en onze tijd: Ahasveros denkt terug aan Vasthi en aan wat er allemaal daarna was gebeurd, zo begon het Bijbelgedeelte. En wat doet hij vervolgens? Helpt het terugdenken hem om tot bezinning te komen? Om het misschien toch over een andere boeg te gooien? Of – dat zou het mooiste zijn – om zijn excuus aan Vasthi aan te bieden, vanwege zijn platvloerse manier waarop hij met haar omging? Nee, hij laat zich opnieuw adviseren door zijn raadsheren – die blijkbaar dezelfde morele standaard hanteren als hij – en er wordt dus een Missverkiezing uitgeschreven. Pijn uit het verleden wordt verzacht door nieuwe prikkels. Fouten die zijn gemaakt worden met nieuwe plannen afgedekt. Waar is het 'sorry'? Waar is het moment van bezinning? Waar is de menselijke kwetsbaarheid gebleven?

Wat zijn die grote mannen toch eigenlijk heel erg zwak... Bang voor vrouwen. Bang voor hun kwetsbaarheid en eigen falen. En zo gemakkelijk mee te nemen door prikkels die hun geweten verdoven en hun eigen innerlijk afsluiten.

Nou kan ik de klaagzang over de maatschappij van tegenwoordig voorzetten, want inderdaad: ook in onze tijd wordt God nauwelijks of niet genoemd... en ook onze tijd zit vol van het absurde wat wij ook in Esthers tijd zien..., maar ik stop hier. Ik denk dat het goed was om het te benoemen, zodat onze ogen ervoor open zullen zijn. Maar laten wij niet in de klaagstand blijven, of gaan terugverlangen naar de tijd dat de kerken nog vol zaten... en er nog normen en waarden waren... en zangeressen nog netjes in verzorgde kleding stonden te zingen. Laten wij niet met heimwee al klagend terug blijven kijken naar een of ander tijdperk..., want *ook deze tijd is Gods tijd*. Nu dus even een ander perspectief op de wereld van tegenwoordig.

Die tijd van Esther – de tijd waarin God niet werd genoemd – dat was ook een moment in Gods geschiedenis met Zijn volk, Gods geschiedenis met Zijn wereld. Nu, ook deze tijd – hoe absurd of hoe dreigend je deze tijd misschien ook ervaart – is onderdeel van Gods geschiedenis met deze wereld. Als je God opsluit in het verleden, of in een bepaalde ('betere') cultuur, dan doe je God tekort. En dan doe je ook jezelf en je geloof tekort. Als God op dit moment misschien ver te zoeken is..., als Hij zelfs niet eens wordt genoemd..., dan hebben wij ons daarin te voegen. Dan moeten wij niet vluchten in het verleden. Dan moeten wij ons ook niet opsluiten in onze eigen knusse bubbel, waarin de dingen tenminste nog gewoon gewoon zijn. Nee, dan moeten wij nu op dit moment, hier in deze context, op onze post blijven. Wachtend op God. Wachtend op wat Hij van Zichzelf zal laten zien, of niet zal laten zien. 'Stil mijn ziel, wees stil, en wees niet bang'. Wij moeten wachten. En beschikbaar zijn. Doen wat je hand vindt om te doen. En God God laten.

Ik werk dit even uit. Ik heb deze gedachten van Bonhoeffer (via een boek van dr. Wim Dekker).

Bonhoeffer zat tijdens de Tweede Wereldoorlog gevangen in Berlijn, omdat hij samen met een aantal anderen een aanslag aan het voorbereiden was tegen Hitler. Bonhoeffer leed aan zijn volk, zijn volk dat door Hitler werd opgezweept en meegenomen in duivelse plannen. Maar Bonhoeffer somberde niet. Hij deed wat zijn hand vond om te doen. En hij mediteerde. Hij was stil tot God. Hij bad veelvuldig. En deze gelovige houding bracht een prachtige theologie voort, waar wij nu nog steeds dankbaar uit putten. Bonhoeffer verwachtte dat er binnenkort een a-religieuze tijd zal komen, zo schreef hij in zijn brieven uit gevangenis. Bonhoeffer verwachtte een tijd waarin God niet meer genoemd en gezocht zal worden. En in die tijd, waarin God ogenscheinlijk geen Naam meer zal hebben, komt het erop aan dat wij standvastig zullen zijn door – in de beroemde woorden van Bonhoeffer – *door te bidden, te wachten op God en het goede te doen onder te mensen*.

Zou die tijd, die Bonhoeffer voorzag, misschien nu zijn aangebroken? De tijd, die misschien ook wel zo sterk lijkt op die tijd van Esther? Een tijd, waarin mensen vanwege hun seculiere leven soms niets meer kunnen voorstellen bij God? Geen verzet tegen het geloof, maar gewoon niet nodig hebben, niet kunnen bevatten, niet voelen. Zou die tijd nu zijn aangebroken? Nu weet: *ook die tijd, ook de tijd van nu is in Gods hand*.

En daarom nogmaals: niet jezelf terugtrekken. Niet jezelf afsluiten voor de wereld. Maar ook niet zeggen dat het wel meevalt en dat mensen nog steeds religieus zijn enzovoort. (Ja, het zal best – 'ik geloof wel hoor, maar op mijn eigen manier!', zo hoor ik ook zo vaak bij een rouwgesprek met de achtergebleven kinderen of ook gewoon op een verjaardag. Maar of je daar nu zoveel mee opschiet? Soms staat dat het gesprek zelfs nog meer in de weg, dan dat het op weg helpt.) Nee, het valt niet mee. God is voor velen heel ver weg. Deze tijd is daarom een tijd van beproeving: hoever is God eigenlijk voor het gemiddelde kerklid, of voor mij, weg? Het is gewoon ingewikkeld om in deze tijd te geloven, om vast in je geloof te staan. Daarom: niet zeggen dat het allemaal wel meevalt. Maar ook deze tijd is in Gods hand. Laat God vooral God zijn, of Hij nu wel of niet

genoemd wordt of opgemerkt wordt. En probeer Hem te volgen, te ontdekken. Biddend. Wachtend en verwach- tend. Beschikbaar. Met het verlangen om het goede te doen voor de ander, voor deze wereld... en daardoor voor God.

Ik denk dat het boek Esther ons veel kan leren voor deze tijd. En ons ook kan bemoedigen. Want inderdaad: je komt er nergens de Naam van God tegen, maar toch hè? Ondertussen lijkt God op elke pagina, bij elke wending in het verhaal toch ook wel weer op een of andere manier aanwezig te zijn. Ondertussen lijkt God de dingen – soms heel opmerkelijk, soms ook heel ondoorzichtig – te leiden naar Zijn doel. Als je het boek Esther leest, dan krijg je zonder Zijn Naam tegen te komen, een vermoeden wie hier de werkelijke Macht- hebber is. Ahasveros in ieder geval niet. Wat blijken de grootste machten in de wereld toch bijzonder zwak te zijn. Maar God gaat door, ook deze Godloze periode door, Hij gaat met Zijn volk door, want Hij is God. *Ik- ben-Die-Ik-ben. Ik-ben-erbij.* En deze wereld is bij is God, ook in deze tijd van beproeving. God is God, ook in een Godloze wereld. En de godloze wereld is nooit lo(o)s van God. Want zo lief heeft God de wereld – deze wereld - gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gezon- den heeft... Deze Godloze wereld verbonden met God door Zijn eeuwige, wonderlijke liefde. Maar om dat te zien, om dat in te zien, om dat te ontdekken... moet je in deze tijd volgens Bonhoeffer bidden, wachten op God en het goede doen.

Nou, iets daarvan zien wij ook bij Esther en haar neef Mordechai terug, als je het mij vraagt. De schrijver vertelt op zich niets over het geloofsleven van Esther en Mordechai, daarover moeten wij eerlijk zijn. Maar als je die twee ziet handelen, ziet leven... Ze zijn gewoon onderdeeljes van die bizarre wereld en moeten gewoon ondergaan wat zij krijgen te ondergaan..., maar ondertussen meen ik bij hen een bepaalde innerlijke ruimte te ontdekken. Een bepaalde zelfverzekerdheid. Of een zekerheid in God?

Esther gaat bijvoorbeeld als het haar beurt is zonder allemaal bagage en opsmuk naar Ahasveros toe. Ter- wijl de andere meisjes allemaal druk lijken te zijn met allerlei gadgets, staat Esther daar zoals ze is en vindt ze genade in de ogen van Ahasveros. En ook Morde- chai lijkt te getuigen van een bepaalde innerlijke rust of verzekerdheid. Een hoofdstuk later wordt namelijk verteld dat Mordechai niet knielt voor die omhoog- gevallen Haman. Haman wordt er helemaal woest van, hij kan er niet tegen, maar Mordechai knielt niet. Omdat hij alleen voor God knielt misschien?

Esther en Mordechai tonen een bepaalde innerlijke vrijheid. Geen paniekvoetbal bij hen. Maar ook niet willen meedoen met al dat streven en al die vuile spelletjes daar aan het hof. Ook niet opgaan in al dat gefeest en genieten, dat 'over the top'. Nee, Mordechai blijft gewoon trouw aan zijn verantwoordelijkheid voor zijn nichtje Esther. Zelfs toen zij moest verblijven in een van de koninklijke vertrekken, zag je Mordechai nog elke dag langs het gebouw lopen om te kijken hoe het met Esther ging. Ze werden niet meegenomen door de tijdsgeest. Ze zetten zich er ook niet voortdurend tegen af, maar bleven stabiel... en hielden vast aan de verantwoordelijkheid die op hun pad was gekomen, de zorg voor de ander. Mooi hè?

Wat verder opvallend is, is dat Mordechai Esther op- draagt om haar joodse afkomst te verzwijgen. Niemand mocht weten dat zij joods was. Was dat vanwege het dreigingsgevaar? Zoals men in de tijd van de Tweede Wereldoorlog absoluut moest verzwijgen dat men jood was, omdat dit anders je dood kon betekenen? Maar van zulke dreiging horen wij eigenlijk verder niet op dat moment. In het volgende hoofdstuk kan je namelijk lezen dat Mordechai wel aan mensen had verteld dat hij jood was. Of zou dit gewoon tactiek van Mordechai zijn geweest? Was het gewoon tactischer dat Ahasveros niets zou te weten komen van Esthers' afkomst?

We stuiten hier op een belangrijk punt, denk ik. Elke keuze die wij maken, heeft gevolgen. Dat Esther haar afkomst niet verraadde, zorgde er waarschijnlijk voor dat zij niet meer kosher kon eten, dat zij zich niet meer aan de joodse voedselwetten niet meer kon houden. Daniël en zijn vrienden willen als joden in het rijk van de Perzen juist wel vast blijven houden aan bepaalde joodse voedselwetten. Elke keuze heeft voor- en nadelen. En daardoor is de ene keuze niet per definitie goed en de andere volkomen fout. In een wereld, waarin de Naam van God niet wordt genoemd, moet je allerlei keuzen maken. In hoeverre doe je met dingen mee? In hoeverre stel je voor jezelf grenzen. En in hoeverre laat je iets van je christen zijn zien? En in hoeverre probeer je voor al een met de anderen te zijn. Christenen maken daarin verschillende keuzen en die moeten wij niet gelijk van elkaar gaan beoordelen. Maar maak voor jezelf je keuzen biddend. Tot eer van God. Soms doet zo'n keuze pijn. Neem de pijn dan voor lief. Soms geeft het je juist ruimte. Wees dan dankbaar. De vraag is: hoe kan jij in een wereld waarin de Naam van God niet wordt genoemd, toch Gods Naam eer aan doen?

En wat ik zo mooi vind aan Esther: zij houdt vol in de gemaakte keuzen. Want als zij meegenomen is naar het meisjesvertrek, dan blijft zij haar mond houden over haar afkomst (vers 20). Zij gaat dus niet opeens het roer omgooien, nu ze op kamers woont. Onder de meiden is zij niet opeens een heel andere Esther. Esther blijft trouw aan haar keuzen. Trouw aan haar opdracht. En misschien ook wel – ik vul het in – trouw aan haar geloof in God.

Vandaag is het roepingenzondag. Roepingenzondag: een zondag, waarop in de Protestantse Kerk in Neder- land in het bijzonder wordt gebeden voor nieuwe voorgangers en kerkelijk werkers en zendingswerkers omdat er op al die terreinen echt tekorten ontstaan. Ik hoop – en wij zullen ervoor bidden – dat er ook in onze gemeente jongeren, of volwassenen zullen zijn die de roeping ervaren om in Gods Koninkrijk te gaan werken op het zendingsterrein, of hier in de kerk hier in Nederland. We hebben jullie nodig! ... Maar we trekken vandaag de roeping ook wat breder: u allen krijgt vanmorgen een roeping. De roeping om zoals Esther en Mordechai, om in deze wereld waarin Gods Naam niet wordt genoemd, met beide benen in de maatschappij te staan. Nuchter en verantwoordelijk. Trouw en in ver- trouwen. Niet meegezogen door al die grote machten en sterren en al het vertier. Nee, *biddend, verwachtend en ook het goede doend voor de ander.*

Heeft u / heb jij vragen of een reactie: ds. E.G. (Eddy) de Kruijf
// 06- 40632938 // dekruijf@live.nl